

RODINA FOURNELL, STICHTING BOLLENBOOS

'Lelieteel moet echt veranderen'

'Maak maar aannemelijk dat een lelieteelt zonder allerlei schadelijke milieu- en gezondheidseffecten kan.' Bram Verhave en Rodina Fournell van de stichting Bollenboos vinden er geen doekjes om: de lelieteelt moet anders. Te beginnen in hun gemeente Westerveld, en daarna in Nederland. Lukt dat niet dan moet de teelt maar verdwijnen. Een interview met de luis in de pels van de lelieteelt.

Tekst en fotografie:
Gerrit Wildenbeest

Gifklikker, gifkaravaan, gifbollen, het zijn termen die menige bollenkweker rood doet aanlopen. Ze komen uit de koker van de Drentse Stichting Bollenboos, waarvan de woordvoerders Rodina Fournell en Bram Verhave in de discussie rondom het blootstellingsrapport van de Gezondheidsraad weer danig de trom roeren. "We zijn op het top punt van onze roem", zegt Bram Verhave cynisch, wijzend op een dikke stapel kranten. Het interview met Verhave en Fournell vindt een week na het gerucht makende omwonendendebat in de gemeente Westerveld plaats. Werd dat in de pers als emotioneel betiteld, Verhave en Fournell vinden dat wel meevallen. "Het was een fatsoenlijke avond, het ging over de inhoud. Opvallend was hoe goed de kritische omwonenden op de hoogte waren van de lelieteelt." Verhave en Fournell, in het dagelijks leven directeur-eigenaren van een in omgevingsvraagstukken gespecialiseerd onderzoeksbureau, zijn al ruim een decennium kritische volgers van de lelieteelt in Drenthe. Verhave herinnert zich de eerste vergadering van een tiental bezorgde omwonenden in 2001, het begin van Bollenboos. Dertien jaar later is het een behoorlijk professionele organisatie die drijft op vrijwilligers. "We gaan elk voorjaar het veld in om op onze kaart

de leliepercelen in te tekenen", zegt Verhave, terwijl hij uw verslaggever de kaart van 2013 laat zien. Daarop is in de gemeente Westerveld 175 hectare (36 percelen) aan lelies ingekleurd, nauwelijks meer dan de 172 hectare in 2001 en behoorlijk minder dan de 245 hectare (41 percelen) in 2003 en de 265 hectare (46 percelen) in 2012. De eerste jaren lag de nadruk van Bollenboos vooral op de landschappelijke consequenties van de lelieteelt, gaandeweg kwamen daar de verdrogingsproblematiek, het milieu en 'gezondheid' als thema's bij.

Een van de eerste stenen des aanstoots waren de spoelplaatsen in het veld. Daar heeft de bollensector een verbeteringsplan gemaakt. Al was het alleen maar uit eigenbelang, zullen weinig bollentelers het huurland onverzorgd achterlaten. Volgens een door TNO uitgevoerd onderzoek (2003) bleek het met de verdroging door grondwateronttrekking wel mee te vallen. Complimenten voor de bollensector?

Verhave: "Mede onder druk van Bollenboos zijn de spoelplaatsen nu gesitueerd op het erf van de bedrijven en gereguleerd door wetgeving. Maar de gemeente heeft vaak niet de expertise om de controlerende taak goed uit te

voeren, er wordt nog steeds slordig gewerkt. Wat de verdroging betreft: wij vinden het nog steeds te gek dat vlak naast een natuurgebied als het Dwingelderveld voor de aangrenzende lelievelden nog altijd grondwater wordt onttrokken, terwijl er anderzijds miljoenen euro's worden geïnvesteerd om dat gebied te vernatten. Dat bollenkwekers tegenwoordig hun land netjes achterlaten? Lang niet altijd, en vanuit landschappelijk oogpunt blijft het afvlakken van de oude esgronden een ramp."

Het standpunt van de lelietelers is dat als ze zich houden aan de wet- en regelgeving, de lelieteelt als belangrijke economische activiteit gewoon moet kunnen. De gebruikte middelen zijn toegelaten door het Ctgb, niets aan het handje. Dat is toch een begrijpelijke redenatie?

Fournell: "Het dubbele is dat de bollensector als het zo uitkomt graag beschouwd wil worden als een normale, landbouwkundige bedrijfstak. Maar tegelijkertijd bepleit men een uitzonderingspositie, zie de vele vrijstellingen op middelengebied zoals het gebruik van metam-natrium. Waarom zijn veehouderijbedrijven in de buurt van natuurgebieden wel vergunningsplichtig en lelievelden niet? Het probleem met het Ctgb is dat de middelen vooral worden beoordeeld op hun werkzaamheid, veel minder op veiligheid en al helemaal niet op het blootstellingsrisico voor omwonenden."

Dat staat centraal in het veel-besproken rapport van de Gezondheidsraad. De conclusie is in elk geval niet dat er stante pede middelen verboden moeten worden of dat er onmiddellijk een spuitvrije zone dient te komen. Er wordt alleen op basis van voornamelijk buitenlandse

gegevens voorgesteld een blootstellingsonderzoek te houden, waarvan de uitkomsten nog wel een paar jaar op zich laten wachten. De bollensector kan zich daar prima in vinden...

Verhave: "Dan heeft de sector het rapport slecht begrepen. Dat de Gezondheidsraad voldoende reden ziet om een blootstellingsonderzoek voor te stellen, beschouwen we als een grote overwinning, want we begonnen met een enorme achterstand. Bovendien adviseert de Gezondheidsraad de sector zich niet te verstoppen achter de regelgeving, ze geven handelingsperspectieven mee. Nou, als dan LTO komt met het voorstel van een spuitvrije zone van 50 centimeter, dan voelen we ons niet serieus genomen. In het rapport wordt het Ctgb ook gevraagd om in het toetsingskader omwonenden en niet professionele passanten mee te nemen. Maar dat College wacht daar weer mee totdat er een officieel signaal vanuit Den Haag komt. Helaas maakt staatssecretaris Mansveld zich er gemakkelijk vanaf, die stuurt ons weer het veld in, ga met de boeren aan de keukentafel zitten om de eerste onlust te temmen, zoek het samen maar lekker uit."

LTO, KAVB, de telers pakken die handschoenen op. Ze komen met de gedragscode 'Een goede buur...' met een lokale toespitsing in Westerveld. Daarin wordt de dialoog gepropageerd en zelfs de mogelijkheid van een spuitvrije zone of het uit de buurt blijven van bebouwing geopperd. Die uitgestoken hand zal toch wel in dank worden aanvaard?

Verhave: "Die gedragscode is een lachertje en is in feite olie op het vuur. 'We zijn vriendelijk en luisteren naar omwonenden' staat er. Alsof dat niet de normale gang van zaken zou moeten zijn. Met bete-

re communicatie alleen ben je er niet. Het enige aanknopingspunt is de passage over het uit de buurt blijven van 'gevoelige bebouwing' en de mogelijkheid van een spuitvrije zone."

Boter bij de vis: wat willen jullie op deze punten?

Verhave: "De lelieteelt moet weg uit de buurt van kwetsbare natuurgebieden en bij bebouwing en scholen. Verder is een overall spuitvrije zone van 100 meter een tussenstap in afwachting van de uitkomsten van het blootstellingsonderzoek. Wij pleiten ook voor een soort markeringsysteem: dat omwonenden en passanten elke keer als ze de spuitkar zien rijden duidelijkheid krijgen waarmee er gespoten wordt."

"Sowieso vinden we dat voor het blootstellingsrisico het voorzorgsprincipe moet gelden, vooruitlopend op de uitkomsten van het blootstellingsonderzoek. Laten we de veilige weg kiezen. Anders krijg je het zelfde als met de Q-koortsdiscussie, waar pas maatregelen zijn genomen toen de mensen ziek werden."

In de afgelopen jaren is er een forse reductie in middelengebruik gerealiseerd, maar een spuitvrije zone van 100 meter, ver uit de buurt blijven van natuurgebieden, dat maakt de lelieteelt feitelijk onmogelijk. Een economisch belangrijke tak wordt om de zeep geholpen, lelietelers en veehouders worden getroffen in hun inkomen. Fournell: "Het doel is niet de lelieteelt weg te krijgen, maar dat kan inderdaad wel de consequentie zijn als de teelt niet verandert. Je hoeft hier geen bollen te telen en als je dat wel wilt, maak aannemelijk dat het kan. De bollensector gaat er als topsector toch zo prat op zo innovatief te zijn, dan moet

een teelt met veel minder of geen bestrijdingsmiddelen toch mogelijk zijn? Lelierassen zijn tot nu toe geselecteerd op uiterlijke kenmerken, nauwelijks op hun resistentie tegen ziekten. Dat er al een reductie van 90 procent is bereikt, zoals de bollensector zegt? Daar geloven we niets van, hoogstens 40 procent. En die reductie zegt niets over het blootstellingsrisico. De omwonenden hier zien wekelijks de gifspuit rijden. We hadden hier de Tagetesproef als alternatief voor de natte grondontsmetting. Toen de provinciale subsidie stopte is dat doodgebloed, terwijl de telers ons bezwoeren dat het hen helemaal niet om het geld ging."

In hoeverre speelde de blootstellingsdiscussie bij de gemeenteraadsverkiezingen?

Fournell: "Het leeft hier enorm onder de bevolking, maar er spelen bij de verkiezingen natuurlijk ook andere items."

Is er in jullie visie überhaupt wel plek voor de bollenteelt in Nederland?

Fournell: "Er leven in Nederland 90.000 omwonenden in de buurt van bollenpercelen en fruitboomgaarden. Je kunt zeker de vraag stellen of je in het dichtbevolkte Nederland wel zo'n teelt moet willen. De maatschappelijk acceptatie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen loopt terug, de bollensector krijgt een negatief imago. Je kunt je trouwens ook in bredere zin afvragen of het moderne landbouwsysteem met zijn afhankelijkheid van bestrijdingsmiddelen niet op de helling moet. Maar daar heeft het agro-chemische complex, vertegenwoordigd door multinationals als Bayer en BASF, geen enkel belang bij. Niet voor niets roepen ze samen met LTO hiep hoi voor de zonale toelating, die een liberaler gebruik van middelen inhoudt."